

**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ 1ου ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΕΞΕΤΑΣΗΣ (*)
ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**

A1. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η συγγραφέας αναφέρεται στον καίριο ρόλο του εκπαιδευτικού σήμερα. Αρχικά, τονίζει πως η γόνιμη επικοινωνία δασκάλου – μαθητή διευκολύνει την απόκτηση γνώσης. Σε αυτήν οδηγείται το παιδί αβίαστα και με τη βοήθεια της σωκρατικής διαλεκτικής μεθόδου. Επιπλέον, ο εκπαιδευτικός οφείλει να διακατέχεται από ηθικές αξίες και υψηλά ιδανικά που θα μεταδώσει και στους μαθητές του. Τέλος, ο ειλικρινής, ενθουσιώδης, με αγάπη για τη δουλειά του δάσκαλος θα διαπλάσει τους μελλοντικούς, ελεύθερους και ολοκληρωμένους πολίτες.

(76 λέξεις)

B1. Λάθος, Σωστό, Σωστό, Λάθος, Σωστό

B2. Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1, η συγγραφέας επιθυμεί να αναδείξει την αξία της σωκρατικής διαλεκτικής στο πλαίσιο της διδακτικής διαδικασίας. Πιο συγκεκριμένα, τονίζεται πως, μέσω της σωκρατικής μεθόδου για την αναζήτηση της γνώσης και για την απόκτηση της αρετής, η/ο μαθήτρια/της καθίσταται ικανή/ός να αναζητήσει και να αναπτύξει μια γνήσια αγάπη για τη γνώση, αλλά και την κριτική ικανότητα, ούτως ώστε να διευρύνει δια βίου τους πνευματικούς της/του ορίζοντες.

Ως τρόπος πειθούς στην εν λόγω παράγραφο αξιοποιείται η **επίκληση στη λογική**, καθώς η συγγραφέας επιχειρηματολογεί υπέρ της αναγκαιότητας αξιοποίησης της σωκρατικής διαλεκτικής από τη/τον δασκάλα/ο, τονίζοντας πως, μέσω του δημιουργικού διαλόγου στην τάξη, οι μαθήτριες/τές οδηγούνται στη γόνιμη αμφισβήτηση και στη διατύπωση των κατάλληλων ερωτημάτων, ούτως ώστε, τελικά, να αναζητήσουν τη γνώση και τη μάθηση. Παράλληλα, η αναφορά στη σωκρατική διαλεκτική και στην αναμφισβήτητη αξία της, λειτουργεί και ως **τεκμήριο (εμπειρική αλήθεια)**, καθώς τονίζεται πως η ευεργετική της επίδραση εντός της τάξης είναι «αποδεδειγμένη».

B3.α. Η συγγραφέας επιλέγει να επικαλεστεί τη φράση αυτή του Νίκου Καζαντζάκη, για να καταστήσει στο αναγνωστικό κοινό πιο σαφή τη θέση της σχετικά με τις ευθύνες που έχει μια/ένας εκπαιδευτική/ός όσον αφορά τη διάπλαση ολοκληρωμένων και ηθικών νεανικών προσωπικοτήτων. Σε έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο, σε μια εποχή κατά την οποία αξίες και ιδεολογίες βρίσκονται συνεχώς υπό αμφισβήτηση, οι εκπαιδευτικές/οί οφείλουν –πιο πολύ από ποτέ– να αναλάβουν τις ευθύνες τους και να συμβάλουν στη διαμόρφωση μιας ηθικής νεανικής ποιότητας, η οποία θα σταθεί ως αντίβαρο στην αλλοτρίωση. Η αναφορά, λοιπόν, στην **αυθεντία** του Ν. Καζαντζάκη ενισχύει την εγκυρότητα του επιχειρήματος της συγγραφέα και μας οδηγεί σε έναν περαιτέρω και πιο έντονο προβληματισμό σχετικά με τη βαρύτητα της ευθύνης των σύγχρονων εκπαιδευτικών.

B3.β. «**αλλά να γίνεται βιβλίο ανοιχτό να το διαβάζεις.**», «**Ο δάσκαλος είναι ο φυτουργός και ο σπορέας του λόγου.**».

Και στις δύο αυτές περιπτώσεις, ο συγγραφέας του Κειμένου 2 επιθυμεί να καταστήσει τον λόγο του πιο ζωντανό και παραστατικό, έτσι ώστε με μεγαλύτερη αμεσότητα, καθώς και με ένα πιο λογοτεχνικό ύφος, να αναδείξει την αξία του έργου της/του δασκάλας/ου όσον αφορά την «εμφύτευση» της λογικής και της κριτικής ικανότητας στο μυαλό των μαθητριών/ών. Έτσι, ελκύεται το ενδιαφέρον της/του αναγνώστριας/τη, με αποτέλεσμα την περαιτέρω ευαισθητοποίησή της/του σχετικά με την αξία του επαγγέλματος-λειτουργήματος της/του δασκάλας/ου.

Γ1. Θέμα του ποιήματος αποτελεί, κατά τη γνώμη μου, η επικριτική στάση απέναντι σε όσους περιφρονούν τη μάθηση. Αρχικά, με την **επανάληψη** του τίτλου («Άκουσα πως τίποτα δε θέλετε να μάθετε») το ποιητικό υποκείμενο απευθύνεται σ' αυτούς που δεν επιδιώκουν τη γνώση, γιατί εμμένουν στην υλιστική νοοτροπία, κατακρίνοντάς τους για το άδαιο, κούφιο πνεύμα τους. Στη συνέχεια, με τη χρήση **μεταφοράς** («φρόντισαν οι γονείς σας για να μη σκοντάψουνε τα πόδια σας σε πέτρα») καυτηριάζει όσους γονείς εξασφαλίζουν οικονομικά και μόνο το μέλλον των παιδιών τους, θεωρώντας πως, έτσι, αυτά θα διάγουν μια άνετη και ευτυχή ζωή. Επιπλέον, μέσα από το **β' ενικό και πληθυντικό πρόσωπο** («ηγέτες σου», «σου λένε», «μέλλον σας») άμεσα και

παραστατικά ανοίγεται διάλογος με τον αναγνώστη και σαρκάζεται ο αμαθής που παρασύρεται από τους ηγέτες, οι οποίοι τον χειραγωγούν.

Διαβάζοντας το ποίημα προβληματίστηκα και ανησύχησα από τις οδυνηρές επιπτώσεις της πνευματικής ένδειας. Λύπη και οργή με κυρίευσαν λόγω της απαξίωσης της γνώσης. Παράλληλα, όμως, πείσμων αναλογιζόμενος/η το μέλλον των παιδευτών, γι' αυτό και τρέφω την ελπίδα πως η νέα γενιά θα βρει καταφύγιο στη γνώση, θα επιδιώξει την κατάρτησή της, για να απομακρυνθεί δια παντός από το σκοτάδι της αμάθειας.

(178 λέξεις)

Πρόσθετοι κειμενικοί δείκτες

- α' ενικό πρόσωπο: «άκουσα»
- άλλες μεταφορές: «άπλετο φως», «συνταγές»
- υποκοριστικό / λαϊκό λεξιλόγιο / ειρωνεία: «ούτε δαχτυλάκι να κουνήσεις»
- προσωποποίηση: «ανασφαλείς καιροί»
- τροπικότητα (δυνατότητα): «μπορείς να μείνεις»

Δ1. Διάγραμμα Παραγωγής Λόγου

Επικοινωνιακό πλαίσιο

Πομπός: Μαθητής/Μαθήτρια

Κειμενικός τύπος: Άρθρο σε προσωπικό ιστολόγιο (απαιτείται τίτλος)

Ύφος: ουδέτερο – σε ορισμένα σημεία οικείο/αυθόρμητο

Ρηματικά πρόσωπα: γ ενικό- πληθυντικό/ α ενικό

Πρόλογος:

Πρόσφατα, στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, μελετήσαμε ένα κείμενο της Πόπης Μπίσσα που, μεταξύ άλλων, αναφέρει ότι ο ρόλος του σημερινού εκπαιδευτικού είναι «δύσκολος, μα ταυτόχρονα και δημιουργικός». Η θέση αυτή, ιδίως τώρα που κλείνει ο κύκλος των μαθητικών μου χρόνων, με κάνει να αναλογιστώ τις δυσκολίες με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπος ο σύγχρονος εκπαιδευτικός, αλλά και τους τρόπους με τους οποίους θεωρώ ότι μπορούμε εμείς, ως μαθητές, να βοηθήσουμε στο έργο του.

Κυρίως θέμα:

Ζητούμενο α'

Προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει ο σύγχρονος Έλληνας εκπαιδευτικός.

Ιδέες από το κείμενο 1:

- Οι συνεχείς και ταχύτατες αλλαγές σε κάθε τομέα και οι επακόλουθες αρνητικές επιπτώσεις των μεταβολών αυτών. («Στη σύγχρονη εποχή, όμως, παρατηρούνται συνεχείς και ραγδαίες αλλαγές σε όλους τους τομείς – κοινωνικό, οικονομικό, επιστημονικό/τεχνολογικό, πολιτικό/διεθνιστικό, πνευματικό, ηθικό. Ταυτόχρονα, οι συνεχείς αλλαγές επιφέρουν αρνητικές επιδράσεις στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου»).
- Η κρίση των ηθικών αξιών σε συνδυασμό με την εσφαλμένη χρήση τεχνολογικών και επιστημονικών επιτευγμάτων, οδηγούν στην αλλοτρίωση του ανθρώπου και στην αλλοίωση των διαπροσωπικών του σχέσεων. («Ζούμε σε μια

δύσκολη εποχή. Σε μια εποχή όπου αξίες και ιδανικά είναι υπό αμφισβήτηση, τα τεχνολογικά κι επιστημονικά επιτεύγματα, παρά τη θετική τους επίδραση στον τρόπο ζωής του σύγχρονου ανθρώπου, οδηγούν πολλές φορές στην υποδούλωση, οι άνθρωποι απομακρύνονται και οι σχέσεις τους αλλοιώνονται.»)

Ιδέες από κείμενο 2:

- Το έργο του σύγχρονου δασκάλου υποτιμάται τόσο από την πολιτεία όσο και από το κοινωνικό σύνολο. (« Το τιμολόγιο όμως με το οποίο κοστολογούν το έργο του οι εξουσίες και οι αρχές πρώτα και ύστερα το άκριτο πλήθος είναι αλλιώτικο. Αλίμονο! Άχρηστο για τις εφορείες» - «...εμείς με τον καιρό εχάσαμε τον ιδρυτικό 3 χαρακτήρα της λειτουργίας του δασκάλου. Και τη δουλειά του την επήραμε σα μία από τις πολλές δουλειές των ανθρώπων. Ένα επάγγελμα ρουτίνας. Μια μονάδα εργασίας όμοια με τις άλλες βλέπουμε και στο δάσκαλο. Εξεχάσαμε, δηλαδή, ότι στο ψηφιδωτό των επαγγελμάτων ο δάσκαλος δεν είναι η μια ψηφίδα ανάμεσα στις άλλες.»).
- Η τυποποίηση του έργου του εκπαιδευτικού οδηγεί στην υποβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας. («Ετούτη η υποβάθμιση της φύσης και της δουλειάς του δασκάλου, η πτώση του από τη θεία λειτουργία της αρχικότητας στην ταπεινή χειρωναξία της επανάληψης, σημάδεψε το πρώτο μεγάλο λάθος στην παιδεία»)
Επιπλέον ιδέες:

- Αποκλίνουσες συμπεριφορές των μαθητών (πχ, ενδοσχολική βία)
- Ο εξετασιοκεντρικός χαρακτήρας του εκπαιδευτικού συστήματος – δεν δίνεται χώρος ώστε να ασκήσει τον ηθικοπλαστικό ρόλο του (μπορεί να συνδυαστεί με τη θέση του κειμένου 2 περί τυποποίησης του εκπαιδευτικού έργου).
- Το αναλυτικό πρόγραμμα και τα σχολικά εγχειρίδια δεν συμβαδίζουν με τα σύγχρονα κοινωνικά και επιστημονικά δεδομένα.
- Η αμφισβήτηση των νέων σε συνδυασμό με την πρόσβαση που έχουν αυτοί στο διαδίκτυο οδηγούν στην υποτίμηση του ρόλου και της εμπειρίας του (μπορεί να συνδυαστεί με το επιχειρήμα του κείμενου 1 που αναφέρεται στις αρνητικές επιπτώσεις της τεχνολογικής και επιστημονικής εξέλιξης).

Ζητούμενο β'

Τρόποι με τους οποίους μπορούν οι μαθητές να βοηθήσουν το έργο του.

Τα κείμενα 1 και 2 προσφέρουν ιδέες σχετικά με το ρόλο του δασκάλου. Οι μαθητές μπορούν να αναπτύξουν ελεύθερα τις σκέψεις τους, αξιοποιώντας έμμεσα πληροφορίες από αυτά.

- Είναι σημαντικό να αντιληφθούν την αξία του εκπαιδευτικού έργου και ότι ο δάσκαλος είναι αρωγός στην πορεία προς τη μάθηση και την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης (Ποιος είναι λοιπόν ο ρόλος του εκπαιδευτικού στη διάπλαση και διαμόρφωση ενάρετων νέων πολιτών, ικανών να προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα, κριτικά σκεπτόμενων, ώστε να αντιστέκονται στα άλογα μηνύματα των καιρών;)
- Πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στο μάθημα και να αξιοποιούν κάθε ευκαιρία για διάλογο και αναζήτηση της γνώσης. Το μάθημα πρέπει να στηρίζεται στη συνεργασία ώστε να είναι παραγωγικό. (Ένας σωστός εκπαιδευτικός αξιοποιεί στη διδασκαλία τη σωκρατική διαλεκτική μέθοδο. Μέσω αυτής, οδηγεί σταδιακά τον μαθητή στην αναζήτηση της γνώσης. Ένας εποικοδομητικός διάλογος είναι αυτός στον οποίο, με κατάλληλα ερωτήματα και επιχειρήματα από την πλευρά του εκπαιδευτικού, ο μαθητής αρχίζει να αναρωτιέται, να αμφισβητεί και εν τέλει να ανακαλύπτει τη γνώση.)
- Οφείλουν να επιδεικνύουν σεβασμό, εμπιστοσύνη και αναγνώριση της πείρας και της γνώσης που προσπαθεί να μεταδώσει ο δάσκαλος. («Απλώς, γιατί ο δάσκαλος είναι που μεταμορφώνει τον εγκέφαλο του ζώου σε νου του ανθρώπου. Αυτός κατορθώνει ώστε η ματιά του καθένα μας να μη μένει βλέμμα βοδιού, αλλά να γίνεται βιβλίο ανοιχτό να το διαβάσεις»).

- Είναι αναγκαίο να αποδεχθούν ότι ο δάσκαλος δεν είναι απλώς ένας αγωγός γνώσης, αλλά μπορεί να λειτουργήσει ως ένα πρότυπο συμπεριφοράς και ανθρωπιάς για τους ίδιους.
- Όπως ο δάσκαλος οφείλει να είναι ακούραστος, ειλικρινής, ενάρετος, δημιουργικός, φιλικός κι ενθουσιώδης, έτσι και οι μαθητές οφείλουν να κρατήσουν αντίστοιχη στάση προς το μάθημα και τους στόχους τους.

Επίλογος:

Κλείνοντας, ο σημερινός δάσκαλος καλείται να αντιμετωπίσει προβλήματα που καθιστούν το έργο του δύσκολο. Όταν αναλογίζομαι όμως τη σπουδαιότητα του ρόλου του, συμπεραίνω ότι η εργασία αυτή δεν μπορεί παρά να είναι απαιτητική. Και εδώ ακριβώς είναι που αναδεικνύεται η δική μας θέση, ως μαθητές. Εμείς είμαστε που, με τη στάση και το ήθος μας, μπορούμε να μετατρέψουμε τη δύσκολη του δασκάλου στο πιο δημιουργικό λειτούργημα.

Παραγωγή λόγου:

Ο μαθητής είναι η λύση ...

Πρόσφατα, στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας, μελετήσαμε ένα κείμενο της Πόπης Μπίσσα που, μεταξύ άλλων, αναφέρει ότι ο ρόλος του σημερινού εκπαιδευτικού είναι «δύσκολος, μα ταυτόχρονα και δημιουργικός». Η θέση αυτή, ιδίως τώρα που κλείνει ο κύκλος των μαθητικών μου χρόνων, με κάνει να αναλογιστώ τις δυσκολίες με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπος ο σύγχρονος εκπαιδευτικός, αλλά και τους τρόπους με τους οποίους θεωρώ ότι μπορούμε εμείς, ως μαθητές, να βοηθήσουμε στο έργο του.

Θεωρώ ότι οι προκλήσεις για τον Έλληνα εκπαιδευτικό οφείλονται στα χαρακτηριστικά της σύγχρονης εποχής. Αρχικά, οι ραγδαίες αλλαγές κυρίως σε οικονομικό, τεχνολογικό και κοινωνικό επίπεδο, αλλοτριώνουν τον άνθρωπο και πυροδοτούν φαινόμενα κοινωνικής παθογένειας, που συχνά εκδηλώνονται μέσα στο σχολικό περιβάλλον. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα αυξημένα περιστατικά της ενδοσχολικής βίας στη χώρα μας. Έτσι, ο σημερινός δάσκαλος πρέπει να αγωνιστεί όχι μόνο για να μεταδώσει γνώσεις, αλλά και για να θωρακίσει ψυχικά και ηθικά τους μαθητές του. Παράλληλα, ο παιδευτικός του ρόλος υποτιμάται από το σύνολο. Παρατηρώ ότι ακόμα και οι ίδιοι οι μαθητές αμφισβητούμε συχνά τον δάσκαλο και επιλέγουμε να πιστέψουμε τις «γνώσεις» του διαδικτύου. Τέλος, η Πολιτεία δεν παρέχει τα αναγκαία μέσα και τον απαιτούμενο χρόνο προκειμένου να πραγματώσει τους παιδαγωγικούς στόχους του. Αποτελεσματικά, η δουλειά του τυποποιείται και απομακρύνεται από τον ουσιαστικό του σκοπό, την παροχή ανθρωπιστικής παιδείας.

Τα παραπάνω οδηγούν στο ερώτημα: μπορούμε εμείς, ως μαθητές, να βοηθήσουμε τον δάσκαλο; Προσωπικά, θεωρώ ότι είναι η στάση μας απέναντι στο μάθημα που θα το καταστήσει δημιουργικό. Πρέπει να αντιληφθούμε την αξία της πείρας και της γνώσης του εκπαιδευτικού και οφείλουμε να επιδεικνύουμε σεβασμό και εμπιστοσύνη προς αυτόν. Παράλληλα, η ουσιαστική συμμετοχή μας στο μάθημα, η προετοιμασία μας γι' αυτό και η συνεργασία μας με τον δάσκαλο, θα προωθήσουν το έργο του και θα του δώσουν κίνητρο για να συνεχίσει. Τέλος, είναι σημαντικό να δούμε τον εκπαιδευτικό ως ένα πρότυπο συμπεριφοράς για εμάς και όχι μόνο ως πομπό γνώσης. Ο σωστός δάσκαλος μπορεί να γίνει καθοδηγητής στην δύσκολη αυτή πορεία διαμόρφωσης της προσωπικότητας μας. Αρκεί να του το επιτρέψουμε.

Κλείνοντας, ο σημερινός εκπαιδευτικός καλείται να αντιμετωπίσει προβλήματα που καθιστούν το έργο του δύσκολο. Όταν αναλογίζομαι τη σπουδαιότητα του ρόλου του, συμπεραίνω ότι η εργασία αυτή δεν μπορεί παρά να είναι απαιτητική. Και εδώ ακριβώς είναι που αναδεικνύεται η δική μας θέση, ως μαθητές. Εμείς είμαστε που, με τη στάση και το ήθος μας, μπορούμε να μετατρέψουμε τη δύσκολη δουλειά του στο πιο δημιουργικό λειτούργημα.

(*) Οι ενδεικτικές απαντήσεις του 1ου Κριτηρίου Εξέτασης συντάχθηκαν από την ομάδα διδασκόντων του Τομέα Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας του Φροντιστηρίου **αξία** και αποτελεί πνευματική τους ιδιοκτησία. Η χρήση τους εκτός Φροντιστηρίου, επιτρέπεται μόνο για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Οποιαδήποτε άλλη χρήση ή αναπαραγωγή χωρίς άδεια, μπορεί να επιφέρει τις προβλεπόμενες από το Νόμο κυρώσεις.

